

SZÖVEG –
KÓLNEI LÍVIA

KÉP –
DUBA MÁTÉ

SOROZAT –
PÉNZBŐL ÉRTÉK

ÜZLET-E AZ IRODALOM?

Képmás-est a Várkert Bazárban

Lackfi János költő, író és műfordító bevezető előadásával indult a Várkert Bazárban a Képmás-est Pénz és érték címmel induló új sorozata. Ő azon ritka irodalmártípus képviselője, akinek a karakterében ötvöződik a távoli múltból jól ismert vagány vándorénekes, a középkori trubadúr, a vásári komédiás és a lét mélységeire nyitott gondolkodó lelki alkata. Két lábbal a földön jár, miközben bármikor kész arra, hogy a fizikai léttől „elszökkenjen” a szellemi, a misztikum vagy a filozófia irányába. Ez megmutatkozott előadásában is, amely után a költővel *Tóth Péter Benjáminnal*, az Artisjus stratégiai és kommunikációs igazgatójával beszélgetett Szám Kati, a Képmás főszerkesztője.

◆ PÁRIZSI ÉS VERS

Lackfi János bevezetőjében kortárs magyar írók facebookos levelezéséből és egy klasszikus író leveleiből bontakozott ki a jelen és a múlt: hogyan is állnak és álltak az írók és költők a pénzzel. A közösségi média kommentjeiből egyértelműen kiderül, hogy önbecsüléshiányos szakma az irodalmároké, amely pénzhiányt teremt, és viszont. Dilemmát okoz számukra, hogy az államilag támogatott szerzők kérhetnek-e pénzt például előadásaikért. Ha viszont ingyenes egy műsor, az azt sugallja a kapitalizmusban, hogy értéktelen. Mégis fel-felmerül az igény, hogy mindenkinek alanyi jogon kellene részesednie a kultúrából, nem belépőjegyekért. „A párizsit miért nem lehet alanyi jogon kapni? – veti közbe némi iróniával Lackfi János. – Lehetne egy olyan, alanyi jogon járó kulturális egységcsomag, hogy mondjuk, mindenki megkapná reggel a kis versét meg zeneszámát. Kérdés persze, hogy honnan lenne erre anyagi fedezet.” Más szempont, hogy a fizetősé tette rendezvény a közönséget rendszerint az előadás nagyobb megbecsülésére, a fellépőket pedig minőségibb produkcióra ösztönzi.

BEZZEG RÉGEN!

Egykor micsoda rangja volt még a művészetnek! – mondogatjuk. Lackfi siet hozzátenni, hogy Ady Endre kétkötetnyi levelezésében a „pénz” szó kétszázötvenkétszer szerepel, a „művészet” szó mindössze hatszor. „Sajna az élet úgy van berendezve, hogy pénz is kell hozzá” – sóhajtja Ady Hatvany Lajoshoz írott levelében. Életét meghatározta a folyamatos „pénzbehajtás”. Lédának írta: nem tud hozzá elutazni, mert az útiköltséget ugyan még csak-csak össze tudná szedni, de azon a napon felolvasást tart pénzért. „Legközelebb a jövő hét végén megküldöm a fogorvos pénzét” – teszi még hozzá.

„IRODALOM ÉS PÉNZ – MINTHA KÖZSZEMÉREMBE ÜTKÖZŐ VISZONY LENNE.
A KÖLTŐ LÁNGOLJON, VEZESSE NÉPÉT, HALJON ÉHEN, AZTÁN FEDEZZÉK FEL.”

A Pénz és érték Képmás-est sorozat támogatója a

PEPECSELŐS MELŐ

„Minden művészeti ágban van egyetemi szintű képzése (sőt, már középiskolai képzése is), csak az irodalomnak nincs, mintha íróknak csak születni lehetne, tanulni nem. Ez egy mítosz, amit szakmabéliek is támogatnak” – állítja Lackfi János. Ő viszont olyan irodalmár családból származik, ahol a felmenők kétkezi munkások voltak, ezért a szellemi tevékenységüket mindig természetes módon kiegészítették a hétköznapi munkáik. „Szerelőknéből láttam az irodalmat. A legtöbb kezdő irodalmárral szemben, akik lobogó hajjal jönnek be Vereckénél, és azt mondják, ide nekem a grizzly medvét, én láttam, hogy ez egy elég pepecselős munka.”

Lackfi János receptje pénztelenség ellen a sok munka. Dolgozni kell: írni (akár egy napi penzumot), emellett fordítani, szerkeszteni, tárcát írni, interjúzni, kritikát írni, szöveget gondozni, tévézni, rádiózni, tanítani, zsűrizni... „Nem elég otthon ülni és várni a manna.” Évi száznál több fellépése van, és mindig furcsa visszailleszkednie abba az irodalmi közegbe, ahol mindenki sajnálja magát, a rossz körülményeket, az érvényesülés hiányát, miközben lenézik a „haknizót”.

A GYEREKEK ÉS A ZENE

Amikor egy belga kollégája felhívta a figyelmét a gyerekirodalomra, először nem tudott vele mit kezdeni, de ahogy megszülettek a gyerekei, egyre nagyobb kedvvel írt gyerekeknek. A magyar irodalomnak nagy hagyománya van ezen a téren, a legszínvonalasabb szerzők írtak gyerekeknek: Weöres Sándor, Kormos István, Szabó Lőrinc, Csukás István, Lázár Ervin... Megtiszteltetés beállni ebbe a sorba. A zene, amit fiatalon elhagyott (először operaénekes szeretett volna lenni), „visszalopakodott” az életébe a megzenésített versekkel, a Kalákával és Lovasi Andrással közös fellépésekkel. Lackfi János szerint az ő sokféle közelítése az irodalomhoz összeadódik, anyagilag is, és ha az ember szerencsés csillagzat alatt született, akkor meg tud élni az irodalomból. Pedig ő ráadásul nehezített pályán mozog: „Hat gyermekem van, ami luxuskiadás, olyan, mintha lenne egy Jaguárom. Én erre költök.”

A sztár csinálás költségeiről csak egy kiadó képviselője tudna érdemben nyilatkozni, Lackfi János ezért saját útjáról beszélt. Egy énekesnő ismerőse mondta egyszer – látva, hogy előszedi a dobozból a könyveit, áruja, dedikálja, mosolyogva kezét fog a vásárlóval –, hogy ő „ezt a kofatempót nem bírná csinálni”. Valóban van fáradtság a könyvadásnál, de a költő bevallotta, ezzel megkeresi még egyszer a gázsiját. Egy másik ismert író így vélekedett: „Nekem nem feladatom a könyveim árusítása”. Valóban véget ér azzal az író feladata, hogy megírja a művét, azután szimbolikus beteszi egy palackba, bedobja a tengerbe, és várja a társadalom (anyagi) elismerését? A kevesek kincse-e az irodalom, vagy lehet tenni azért, hogy többeké legyen? Lackfi válasza egyértelmű: lehet és kell is tenni azért, hogy az irodalom közkinccsé váljon.

VONALKÓDOT A KULTÚRÁRA!

„A hagyományos, életidegen bölcsész mentalitás: zöld a hajunk, nagy a tarisznyánk, a földön ülve spanglizgatunk, és minden más csak kispolgári időtöltés. A kultúra nem árucikk, fúj, kapitalizmus! – figurázta ki Lackfi a művészi életidegenséget. – Vajon ha a rossz zene árucikk, akkor a jó zene ingyenes? Valami attól nem árucikk, hogy jó minőségű? Ilyen logikával a bio dolgokat is ingyen kéne adni” – világit rá az elmélet tarthatatlanságára. „Érdemes lenne onnan elindulni, hogy maga a kultúra legyen árucikk, és ha már beáraztuk, kapott vonalkódot meg mindent, amit kell, akkor elkezdhetünk gondolkodni azon, hogy ez valami több, szellemi üzenet is. De ha még csak nem is tekintjük árucikknek, nem kerül be a forgalomba, a könyvesboltokba, hanem klubszórakozás marad” – summázta véleményét. Mi a jelentősége az államnak a kultúra fenntartásában? – tette fel a kérdést. Kompenzálás, szolidaritás. Döntse el szakértők bevonásával, ki az, aki rászorul a támogatásra, mert miközben értéket képvisel, nem tud fennmaradni a piaci törvények szerint. Ez természetes, nem kell szégyellni.

ÉLŐHELYE A KÖNYVTÁR

A Képmás-est második felében beszélgetés következett, amelyben részt vett dr. Tóth Péter Benjámin, az Artisjus (Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület) stratégiai és kommunikációs igazgatója. Segített átláthatóbbá tenni a jogdíjak bonyolult világát, és megtudhattuk tőle, hogy az irodalmi alkotások az oktatásban ingyenesen felhasználhatók. A könyvtárak szerepét szerinte tíz éven belül újra kell gondolni, össze kell egyeztetni a (szinte) ingyenesen nyújtott olvasást – digitális változatban is – a szerzői megélhetést biztosító könyvértékesítéssel. Lackfi pozitív tapasztalata, hogy a könyvtárosok egy része már rájött, hogy „élőhelyé” kell válnia a könyvtárnak, népszerű rendezvényekkel becsalogatva az olvasókat.

A Képmás-estet átszötte az a gondolat, hogy alapvető fontosságú eljuttatni az irodalmat az emberekhez. A verslavina-jelenség mérföldkőnek számít ebből a szempontból: 330 ezer ember olvasta el Lackfi János válaszszerését, amelyet Szabó T. Annának az ő negyvenedik születésnapjára írt (és öt évvel később a Facebookon megosztott) versére szerzett. Ez verslavinát indított el, ami 600-700 ezer embert ért el – így költészettörténeti rekord lett. „Gondoltunk egy nagyot, megkerestük az Athenaeum Kiadót, és egy hónap alatt verseskötet lett belőle.” Meg is kapta egyik kolléganőjétől, hogy az ő verseskötete három éve vár kiadóra... „Még könyveladási sikerlistákra is felkerült a kötet, ami majdnem botrányos” – tette hozzá Lackfi, bár azt is elmondta, a megjelenés gyorsasága vagy lassúsága nem feltétlenül függ össze a versek minőségével. ♦

KÉPMÁS-ESTEK PÉNZBŐL ÉRTÉK

MEGHÍVÓ

HELYSZÍN:
VÁRKERT BAZÁR
1013 BUDAPEST, YBL MIKLÓS TÉR 6.

Az est vendége:

VELKEY GYÖRGY

a Magyar Kórházzövetség elnökhelyettese,
a Magyar Gyermekorvosok Társaságának elnöke

Pénz és egészség

Szakértő vendég: Dr. Gaál Péter
egészségpolitikai szakértő

Időpont:

2016.
11.17.
CSÜTÖRTÖK

19 ÓRA

A RENDEZVÉNY INGYENES, DE ELŐZETES
VAGY HELYSZÍNI REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.
HELYÉNEK BIZTOSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN JAVASOLJUK
AZ ELŐZETES REGISZTRÁCIÓT NOVEMBER 15-IG:
KEPMAS.HU/KEPMAS-EST, SZERKESZTOSEG@KEPMAS.HU,
06 1 365 14 14

WWW.KEPMAS.HU

RENDEZŐ:

» stílusos » bátor » elkötelezett

KÖZREMŰKÖDŐ:

TÁMOGATÓ:

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
FRISS FORGÁCSOK

SE FIÚ, SE LÁNY, SE ALBÁN, SE INDONÉZ

♦ Amikor egy-egy jövőző szövegen munkálkodom, egy emlékfoszlány, szóvirág vagy gondolat előbukkan az agyi homályból, és lassan kiderül, gyerekeknek vagy felnőtteknek fog-e szólni a mű. Ez nálam két külön szint, külön emelet. Aztán kezdem sejteni, hogy elvontabb vagy konkrétabb, klasszikus vagy modern formát használjak. Persze vannak konkrét felkérések is, mondjuk a ráckevei imázs-film szövege, egy asszonyos bordal, a koraszülöttekről szóló sanzon, születésnap köszöntő, színműbe illő betétdal, tankötemény az év kisemlősének kikiáltott ürgéről, miegymás. Ilyenkor az izgat, hogyan tudom sajátta formálni a „hozott anyagot”, rajta hagyni láthatóan, lehetőleg összetéveszthetetlenül az ujjlenyomatomat.

Ideális versízlelő az, aki éppen olvas, és feloldódik az izzó pillanatban. Elfeledte, fiú vagy lány, albán vagy indonéz, csak hogy zajlik benne valami, mint a szerelem. De persze a mohón lapozó könyvfaló is ideális. Meg a csettintgető, kifinomult filosz is. Meg az is, aki csak elröhögi vagy elsírja magát egy vicces vagy nem vicces szövegen, mert elhagyták, mert szerelmes, mert meghalt valakije. Aki a megállóban kitett vagy a fákra aggatott költészeti nap versebe unalmában beleharap, vállalt von, de még a buszon (vagy napokkal később) is nyammog rajta majd. Mindenki ideális, aki egy pillanatra önfeledten megnyitja magát egy irodalmi szöveg áradása előtt.

A sznobizmus hordoz értékeket, irodalomról szólva mégis annak híve volnék, hogy olvasóként ne holmi műveltségre vágyjunk (vagy ne csak!). Vajon egy fürdőzőnek lépést

kell tartania a tengerkutató legújabb fejleményeivel? Egy utazónak a föld geopolitikai struktúrájával? Dehogy, élvezze a vizet, bambuljon ki az ablakon, s ha teljesebb kitekintés kell, nézzen ki a szemközti is! Aki megszállott irodalmár, ügyis próbálja felderíteni a terepet, de nem ez a cél. Hanem hogy felzengjen bennünk valami visszhang.

Újat mondani művészként nem lehet, hiszen az ember mit sem változik, ugyanaz a fájó és örülő masina, mint ezer éveekkel ezelőtt. Másfelől viszont ezt az ugyanazt mindig lehet újszerűen mondani, hiszen az ábrázolás technikái meg világunk díszletei villámgyorsan alakulnak át. Így aztán változik a nézésünk, és ha más a szemüveg, azon át a klasszikusok is másképp látszanak. Minden korban új fényben.

Odahaza nincs erőszakos költészetre nevelés, ilyesmi. Közlegény, ki írta, hogy a semmi ágán ül szívem? Jelentem, uram, József Attila, jelentem, uram! Lelépni! Nem, az irodalom asztalon felejtett könyv, nyitva felejtett ajtó, meghívás. Jön valaki estre? Van kedv, idő? És olykor bekéredzhetnek a Kreatív Írás kurzusomra, a kapocs Kaláka Versudvarnak pedig aktív stábtagejai, van is véleményük mindarról, ami ott elhangzik. Mindegyikük mást szeret, persze, úgy van ez, mint az ételekkel. És van, aki könyvfaló, van, aki nem. Margit skandináv irodalommal akar foglalkozni az egyetemen, Johanna nagylányom épp arra készül, hogy verseimet zenésítse meg az együttesével. ♦